

דברים פרק כט:ט-טו

אתם נצבים היום כלכם לפני יקוק א-להיכם –
ראשיכם שבטיכם וזקניכם ושטריכם כל איש ישראל, טפכם נשיכם וגרך אשר בקרב מחניך, מחטב עציך עד שאב
מימיך –
לעברך בברית יקוק א-להיך ובאלתו אשר יקוק א-להיך כרת עמך היום,
למען הקים אתך היום לו לעם, והוא יהיה לך לא-להים,
כאשר דבר לך וכאשר נשבע לאבתיך לאברהם ליצחק וליעקב.
ולא אתכם לבדכם אנכי כרת את הברית הזאת ואת האלה הזאת, כי את אשר ישנו פה עמנו היום לפני יקוק
א-להינו, ואת אשר איננו פה עמנו היום,
כי אתם ידעתם את אשר ישבנו בארץ מצרים ואת אשר עברנו בקרב הגוים אשר עברתם, ותראו את שקוציהם . . .

משך חכמה דברים פרק כט פסוק טו

כי אתם ידעתם וכו' ואת אשר עברנו בקרב הגויים אשר עברתם.
הוא על דרך מוסר תוכחה.
כי משל
לאחד שהלך עם בנו בעיר אצל בית הזונות, ובנו עמד והסתכל שם, ואח"כ הניח אותו לבדו.
אמר לו: ראה בני לא תחטא ולא תכשל אצל בית הזונות אשר עברת,
כי אביו לא עבר שם רק בשתוף השם, אבל לא עמד שם.
כן רמז להם משה לישראל: הלא אתם עברתם אצל הגויים בעלי השיקוץ, כי נכשלו בשטים ונלכדו ברשתם ויזבחו
לעצביהם ויצמדו לבעל פעור, מה שלא יתכן ליחס זה אצל משה זה ובני העליה, רק העברה בשיתוף השם.

One of my favorite Zen koans goes as follows:

Two monks are preparing to wade across a river when a beautiful woman appears and asks if they can carry her across. One of the monks immediately agrees and carries her as they wade across. He puts her down, and the monks continue on their journey. After a while the second monk asks: "Are you sure you should have done that?" The first monk replies: "I put her down when we were safely across; are you still carrying her?"

I was reminded of this koan by a comment of Meshekh Chokhmah to Devarim 29:16. Meshekh Chokhmah there offers the following parable:

A man walked in the city with his son near a brothel. His son stood and gazed at the brothel. Afterward the father left the son alone, saying to him: "My son – you must not sin and stumble via the brothel that you passed".

It seems reasonable to ask why the father was walking near the brothel himself, and for that matter, why the father left the son alone. But Meshekh Chokhmah is not interested in the parable to illustrate a substantive point, but rather a literary/grammatical point. Devarim 29:16 reads "because you know that which we stayed in the Land of Egypt, and that which *we* passed through the midst of the nations which *you* passed through". Meshekh Chokhmah uses the parable to explain the shift from *we* to *you*.

Mosheh indicated to the Jews: "You have passed near nations with disgusting practices" – because *they* stumbled in Sheeteem and were trapped in their net and sacrificed to their

idols and *ytzmdu* to Baal Peor, but it would be inappropriate to relate this of Mosheh and the other exalted people, rather the word “passed by” is used here homonymously.

However, the parable appears to explain only why Mosheh said “you passed” when he had been there himself; it can to explain why it was necessary to say “we passed” first, and then shift to “you passed”.

The literary temptation is to interpret the *avar* differently each time, to understand one as meaning “passed” but the other as “transgressed”. It may be that Meshekh Chokhmah intends to translate the verse “and that which we passed through the midst of the nations where you transgressed.”

However, once we allow plays on words, it seems necessary to note that *avar* appears in verse 10 as well, most likely in the sense of “entering into” a covenant (as Avraham entered into the Covenant Between the Pieces by passing through amidst them”. Is this third use meaningfully connected to our verse?

I suggest that, in contrast to the father of the parable, Mosheh does not make an absolute distinction, but rather acknowledges some responsibility for having brought the Jews’ near the ‘brothel’ – the two uses of *avar* in our verse are not entirely homonymous. Shepherds cannot ultimately be responsible for the choices their flocks make, but they can be responsible for the choices their flocks face.

This reading is in a real sense diametrically opposed to that of Meshekh Chokhmah, arguing that the word *avar* here is used to point out that the elite cannot see themselves as entirely separate from the rest of the community. And in verse 10, Mosheh calls the entire community to *over* into the covenant to emphasize that the elite cannot form a separate society – where the watercarriers are *over*, the elite are *over* as well, and if one group transgresses rather than merely passing through, everyone else transgresses as well.

Now modernity has an often pejorative term for the attempt to regulate the choices other people face – ‘paternalism’, and Judaism understands well that character development requires the experience of making difficult choices. On the other hand, “do not place a stumbling block before the blind” halakhically prohibits placing, and perhaps even leaving, others in the way of temptation.

The proper balance between these imperatives is heavily affected by overall social circumstances. Differing intuitions about that balance may lie at the heart of some key divisions within contemporary Orthodoxy.

My bias is generally toward the expansion of autonomy. But I and we should make certain that a pro-autonomy stance does not degenerate into an abdication of *areivut*, of the universal Jewish responsibility for each other’s ethical, moral and religious condition. חרות ואחריות!

Shabbat Shalom
Aryeh Klapper

אלשיך על דברים פרק כט פסוק טו

כי אתם ידעתם את אשר ישבנו בארץ מצרים ואת אשר עברנו בקרב הגוים אשר עברתם. ותראו את שקוציהם ואת גלליהם עץ ואבן כסף וזהב אשר עמהם. (טו - טז):

הנה לזר יחשב ימשכו ישראל אחרי אלהי מצרים, והמה ראו כי באלהיהם עשה ה' שפטים וגם בגוים אשר עברו בהם, ההצילו אלהיהם את סיחון ועוג מהם:

אך לזה נשית לב אל כפל הלשון, שאחרי אומרו "עברנו" חוזר ואומר "עברתם".

אך יהיה, כי דרך היצר הרע בבואו להטעות את האדם, להעלים פני הראות ההרחקה מהחטא, ומשים כל מעייניו אל פני הראות קרוא אל הרע טוב,

והן דברי הכתוב הזה, והוא, כי לו חכמו ישראל, יביטו לאחרית אלהי המצריים בצאת ישראל ממצרים, אין גם אחד יטה אחריהם, כי עיניהם ראו כי בכלום עשה ה' שפטים, אך יצרם הזונה לא ישים פניו רק אל זמן ישיבתם במצרים מאז החילו לשעבד את ישראל, באמור להם איך עצרו כח המצריים לשעבדכם בחומר ובלבנים ובכל עבודה, אם לא כי יד תועבותם עמדה להם, ותואנה יבקש יצרם אל אבודם באחריתם. וכן כאשר ישיתו לב אל הגוים אשר עבדו בהם, יצרם הרע לא יתנם להביט אל גלולי העמים אשר האבידו ישראל כסיחון ועוג ומדי ויתר האמורי והכנעני מלך ערד, כי אם אל שקוצי הגוים אשר עברו בהם דרך העברה לבד, באמור להם כי אלהיהם הגינו עליהם מלשלוך ישראל יד בהם. וזהו אומרו אתם ידעתם את אשר ישבנו בארץ מצרים, כלומר כי תשימו לב אל זמן הישיבה ולא אל זמן היציאה משם. וגם את אשר עברנו בקרב הגוים ולא כבשתם אותנו רק אשר עברתם, כי יאמר כי זו כחם לאלהיהם שהגינו עליהם. וזהו אומרו אשר עברתם כלומר אותם שלא עשיתם זולת העברה בלבד:

(טז) ושמה תאמרו עדיין מי פתי יטה לבו אחר עץ ואבן אשר לא ייטיבו ולא ירעו. לזה אמר, הן אמת כי ותראו את שקוציהם ואת גלוליהם, שתראו כי שקוץ וטומאה המה עץ ואבן, אך יטעו אתכם כסף וזהב אשר עמהם עם הגוים הנזכרים. ושמה יתעה אתכם יצריכם הרע כי שקוציהם הקנם להם, כי הלא זה היה עון הנשים בימי ירמיהו באומרם (ירמיה מד יח) ומן אז חדלנו לקטר למלאכת השמים חסרנו כל. ובזה יצדק אומרו עמהם שאין הענין שהגלולים הם מכסף וזהב:

מלבי"ם דברים פרק כט פסוק טו

כי אתם ידעתם וגו'.
מבאר למה הוצרך הברית אחרי שהיו דבוקים בה', כמ"ש (ד ד) "ואתם הדבקים", והגיעו למדרגת "זה האמרת" (כז יז) כנ"ל, וישתוקקו מעצמם לדברי ה', עז"א "כי אתם ידעתם את אשר ישבנו בארץ מצרים", שהיה לנו ישיבה וקביעות במצרים ונדבוקו בתועבותם. "ואשר עברנו בקרב הגוים אשר עברתם", שע"י חטא המרגלים גרם לסוב במדבר, ולעבור בקרב הגוים שוכני המדבר:

פנים יפות דברים פרק כט פסוק טו

ואת אשר עברנו בקרב הגוים אשר עברתם.
לכאורה הלשון כפול וגם משונה "עברנו" "עברתם",
אך הענין הוא כי כל מ' שנה היו ישראל במדבר וכל שמות המסעות היו ע"ש המאורע להם שם בחניותם,
אך לפי מה שפרש"י בפרשת דברים [ב, כט] "כאשר עשו לי בני עשו היושבים בשעיר והמואבים היושבים בער",
היינו שמכרו להם אדום ומואב אוכלין ומשקין, והוא ע"י שיצאו מן העננים לקצות ארץ אדום ומואב לקנות מהם ויותר מהם שבת דן שהיה מחנהו צפוני, וכיון שהלכו ישראל בדרום של ארץ אדום ומואב הרי שהיה שבת דן סמוך לגבול של ארץ אדום ומואב, ושבת דן היו פליטי ענן והיו נכנסין לקנות מאכל ומשתה מאדום ומואב, וז"ש "אשר עברתם" היינו שבת דן ושאר הסמוכים לגבול מואב, והיינו דאמר או שבת דהיינו שבת דן, ואפשר מה שאמר פן יש בכם שורש פורה ראש ולענה, היינו פסל מיכה שעבר עמהם [סנהדרין קג ב] אף שלא עבדוהו באותו זמן מ"מ עדיין יש בהם שורש פורה ראש ולענה:

